

Viisi kysymystä tuottajavastuun vapaamatkuksesta

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Teemu Virtanen

Mitä vapaamatkustus tarkoittaa?

- Viranomaisvalvonnan kannalta vapaamatkustaja on toimija, joka ei täytä lakisääteisiä velvoitteitaan
- Jos ei ole velvoitetta, ei voi olla vapaamatkustajakaan
- Vapaamatkustajat ovat useimmiten pieniä tai aloittavia yrityksiä
 - Tiedon puute velvoitteista on yleistä
- Vapaamatkustajayrityksiä voi olla runsaasti, mutta volyymit usein pieniä
- – 10/90 –sääntö, 10 % yrityksistä laskee markkinoille 90 % volyymista
- Voivat aiheuttaa ”pienillä” markkinoilla vakavaa kilpailuhaittaa

Miten vapaamatkustusta voitaisiin vähentää?

- Yritysnäkökulmasta tärkein on tieto velvoitteista ja miten ne voi hoitaa
 - Aloittavien yritysten neuvontapalvelut
 - Kaupan ja teollisuuden järjestöt – koulutus
 - Tuottajayhteisöjen tiedotus
 - Viranomaisten tiedotus
- Viranomaisnäkökulmasta tiedonsaanti ja sanktiomahdollisuudet
 - Ensisijaisesti lähdetään aina neuvonnalla
 - Tietoja vapaamatkustajista vaikea saada – alakohtaiset erot suuria:
 - Helpompia: ajoneuvot, renkaat, ajoneuvoakut, paperi
 - Vaikeampia: pakkaukset, SER, muut akut ja paristot
 - Sanktiomahdollisuudet nykyisin hyvät, mutta ensin pitää pystyä osoittamaan, että kyseinen taho on tuottaja

Miten voidaan parantaa viranomaisten tietolähteitä vapaamatkustajista ja markkinoille laskumääräistä?

- Yhteistyö tuottajayhteisöjen sekä kaupan ja teollisuuden järjestöjen kanssa
 - Ala tuntee oman alansa aina parhaiten
 - Avoin tiedonvaihto ja säännöllinen yhteydenpito
- Yhteistyö muiden viranomaisten kanssa
 - SYKE, TUKES, TULLI, VEROTTAJA
- Valvonnan oma työ
 - Markkinaseuranta
 - Nettisivut jne.
- Ongelmia:
 - Tullilta ei saa tietoja maahantuojista, jos tuonti tulee sisämarkkina-alueelta
 - Tulliluokat eivät kunnolla täsmää tuottajavastuuluokitusten kanssa (mm. SER)
 - Pakkauksia ei erikseen tilastoida tullissa, laitteiden mukana tulee paristoja jne.
 - Yritykset oppivat epämääräisiksi
 - Vaatii runsaasti resursseja

Miten paljon ja millaisia resursseja viranomaisen tarvitsee?

- Valvonnassa on käytännössä kolme vaihetta
 - Tietojen hankinta ja tarkistaminen
 - Kirjeiden lähettäminen
 - Tiedusteluihin vastaaminen
- Vapaamatkustajavalvontaa voi periaatteessa tehdä loputtoman paljon, mutta valvonnan vaikuttavuuden kannalta kannattaa keskittyä merkittäviin toimijoihin
- Valvonta vaatii resursseja erityisesti tietojen hankinta- ja karsintavaiheessa
- Olemme saamassa yhden henkilön lisää, joka voi olla mukana vapaamatkustajavalvonnassa sekä avustaa raportointien käsittelyssä

Mitä keinoja viranomainen käyttää arvioidessaan, onko jokin yritys tuottajavastuussa vai ei?

- Keinoja:
 - Tietopyynnöt tullilta ja verottajalta
 - Tuottajayhteisöjen toimittamat tiedot
 - ”Ilmiannot”
 - Oma valvonta (mm. nettisivut, mainonta)
- Ongelmat:
 - Tietojen saaminen sisämarkkinatuojista ongelmallista, tullilta ei saa tietoja
 - Toimialalistoja hankalasti saatavissa
 - Nettisivuista ei voi aina päätellä yhtiön toimintaa (maahantuojajakelija)
 - Yritysten itse antamiin tietoihin on pääsääntöisesti luotettava (kirjallisena!)
 - Yrityksiä on paljon, oikeasti
 - SER:issä tuotevalikoima on laaja, direktiivissä useita poikkeuksia, rajanveto vaikeaa

Miten etäkauppa saadaan kantamaan jätehuoltovastuunsa?

- Vain sähkö- ja elektroniikkalaitteiden etäkauppiaille on tuottajavastuu, muilla ei vastuuta ole. SER etämyyjän tulee nimittää valtuutettu edustaja niihin maihin, joihin tavaraa etäkaupan avulla toimittaa
- Vastuu koskee myös suomalaisia etäkauppiaita niissä EU-maissa, mihin tavaraa toimittavat
- Etäkaupan tuottajavastuu vaatii aina vähintään direktiivitasoisen säädöksen (EU:n tasolla) tai mielellään kaikkia maita koskevat säädökset, ei voida tehdä kansallisesti
- Etäkauppiain kotimaan viranomaiset voivat velvoittaa nimeämään valtuutetun edustajan joko omasta aloitteestaan tai kohdemaan viranomaisen pyynnöstä, valitettavasti tämä pätee vain EU-maissa toimiviin etämyyjiin
- Kohdemaan viranomaisen ei voi velvoittaa ulkomaista yritystä suoraan, Suomen lakeja ei voi soveltaa suoraan ulkomaiseen yritykseen
- Etäkauppiain etsiminen ja sen todistaminen, että ne ovat oikeasti toimittaneet tavaraa Suomen markkinoille, on vaikeaa
- EU:n SER-valvontaviranomaiset ovat Saksan esityksestä perustaneet European Waste Enforcement Networkin, jonka tarkoituksena on parantaa jäsenmaiden välistä tiedonvaihtoa ja keskinäistä virka-apua